

SŁOWO OD REDAKTORA

MATERIAŁY POMIESZCZONE W NINIEJSZYM TOMIE TO POKŁOSIE KONFERENCJI organizowanej przez dwie placówki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach: Międzyinstytutową Pracownię Badań nad Językiem Polskim i Literaturą Polską na Świecie oraz Szkołę Języka i Kultury Polskiej. Konferencja odbyła się w maju 2007 roku w Katowicach. Była to już druga międzynarodowa konferencja poświęcona recepcji literatury polskiej w świecie organizowana przez UŚ. W ramach ogólnego zagadnienia recepcji literatury polskiej poza granicami kraju, które sprawia, że konferencje mają charakter wielozakresowy, organizatorzy proponują także temat główny. W przypadku niniejszej konferencji były to „lektury znawców”. Wykorzystano tu nie tylko pojęcie zaproponowane przez Janusza Sławińskiego, ale także sugerowany przez tego uczonego sposób ujęcia recepcji¹.

Jak wiadomo bowiem, zjawisko recepcji można uchwycić w trzech perspektywach. Pierwsza, nazwijmy ją „statystyczną”, to ta, kiedy obiektem zainteresowania czynimy sposób i zakres cyrkulacji określonego tekstu. Przestrzenią obserwacji jest wówczas rynek czytelniczy i wydawniczy, jest to niejako sytuacja tekstu wśród publiczności literackiej ujętej jako zróżnicowany i specyficznie ustratyfikowany obszar czytelników, a lektura staje się istotnym faktem recepcji jako forma aktywności czytelników. Perspektywę drugą wyznacza rozumienie recepcji jako pewnego typu wpływ na czytelników, literaturę i kulturę, w której dany tekst cyrkuluje. Sposoby, zakres i trwałość tak rozumianego oddziaływania stanowią w tym przypadku przedmiot badawczej obserwacji. I wreszcie perspektywa trzecia – czyli ta, kiedy proces komunikacji pomiędzy twórcą i czytelnikiem rozumiemy jako proces zapośredniczony, a więc taki, w którym pomiędzy głównymi aktorami tego aktu postrzegamy aktywną rolę osób oddziałujących zarówno na pisanie, jak i lekturę. Są to właśnie „znawcy”: krytycy, uczeni, tłumacze, liderzy środowisk – ci, których rolą i zadaniem jest formułowanie opinii na temat tekstu, a także (a może przede wszystkim) interpretacja tekstu. Istotna w tym przypadku jest nie tyle „kulturowo-społeczna” stratyfikacja publiczności literackiej, ile

---

¹ Zob. J. Sławiński, *O dzisiejszych normach czytania znawców*, „Teksty” 1974, nr 6.

„funkcjonalna”, wyodrębniająca obieg, który można byłoby nazwać „obiegami profesjonalnym”.

Intencją organizatorów konferencji był ogład recepcji literatury polskiej dokonywanej w kręgu zagranicznych znawców: historyków literatury polskiej, krytyków literackich, tłumaczy. Recepcja była rozumiana w tym przypadku jako lektura tekstu, jego odczytanie, interpretacja, rozumienie, aczkolwiek pod pojęciem tekstu organizatorzy chcieli rozumieć nie tylko dzieło literackie, ale także twórczość pisarza, czy jeszcze szerzej – literaturę polską. Preferowane były odczytania dzieł kanonicznych i twórczości pisarzy klasycznych, ale mile widziane były referaty mówiące o tym, jak odczytywana jest literatura polska, jak również o relacjach pomiędzy lekturami krajowymi i zagranicznymi. W ten sposób konferencja miała być próbą wskazania możliwości wkładu prac zagranicznych polonistów do badań nad literaturą polską.

Chodziło przede wszystkim o „autoprezentację”, o przedstawienie przez badaczy własnych odczytań literatury polskiej (zwłaszcza konkretnych dzieł), przede wszystkim takich, które są interpretacjami odmiennymi od krajowych i odbiegającymi od stereotypów utrwalonych w krajowej polonistyce. Niezmiernie ważne były także ujęcia monograficzne dorobku znanych zagranicznych polonistów. W przypadku tłumaczy rzeczą interesującą stały się motywy wyboru tłumaczonych tekstów, przyjęte strategie translacyjne i sposób rozumienia tłumaczonych dzieł.

Uczestnicy uczynili przedmiotem swoich wystąpień przede wszystkim temat zasadniczy konferencji, jakkolwiek pojawiły się również wystąpienia ogólniej rozumiejące zagadnienie recepcji. „Lektury znawców” spotkały się z dużym zainteresowaniem zagranicznych polonistów, referaty i dyskusja wniosły wiele interesujących przemyśleń dotyczących tego problemu i stanowią znaczący renesans w tym zakresie. Wydaje się, że w następnych konferencjach warto ponowić ten wątek badań nad recepcją, tym bardziej że deklaracji uczestnictwa w takich badaniach było więcej niż wystąpień. Cieszy również fakt, że wyłania się grupa zagranicznych i polskich badaczy żywo zainteresowanych zagadnieniami recepcji literatury polskiej poza granicami kraju, zjawiskiem niesłychanie ważnym jako komplementarny wobec krajowej obszar recepcji, demonstrujący przecież nie tylko istotne problemy uniwersalności i ksenofobii naszej literatury.

Tom został podzielony na trzy części. Część pierwsza *Lektury znawców* zawiera rozprawy zagranicznych badaczy literatury polskiej. Są wśród nich lektury zmagające się z kanonicznymi rozumieniami tej literatury, stanowią one swoiste od-czytania za-czytanych dzieł. Są również takie, które po prostu prezentują „nowe optyki” w czytaniu dzieł polskich. Część druga *Recepcja literatury polskiej wśród znawców. Polonistyki i poloniści* zawiera przede wszystkim rozprawy prezentujące sposoby recepcji literatury polskiej wśród zagranicznych znawców; są tu nie tylko prezentacje sposobów rozumienia konkretnych tekstów, ale także

opisy recepcji literatury jako wyboru i preferencji dokonywanych w kręgu „profesjonalistów”. W tym dziale zostały również pomieszczone sylwetki znanych polonistów zagranicznych i rekonstrukcje ich lektur literatury polskiej. W trzeciej części *Tłumacze i tłumaczenia* pomieszczono wystąpienia, których tematem stały się problemy recepcji związane z przekładem, uchwycone w różnych perspektywach – od opisu strategii translatorskich przyjętej ze względu na sposób rozumienia tłumaczonej literatury przez szkice o tarapatach literacko-językowych związanych z konkretną lekturą dzieła po rozprawy o lekturowych determinacjach w tłumaczeniach w historii przyswajania literatury polskiej poza granicami kraju.

Postanowiliśmy opublikować zarówno te wystąpienia, które miały charakter referatów, jak i te, które zostały wygłoszone jako komunikaty.

Romuald Cudak